ePublishing

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Panhellenic Conference of Educational Sciences

Vol 2015, No 2 (2015)

5th Conference Proceedings

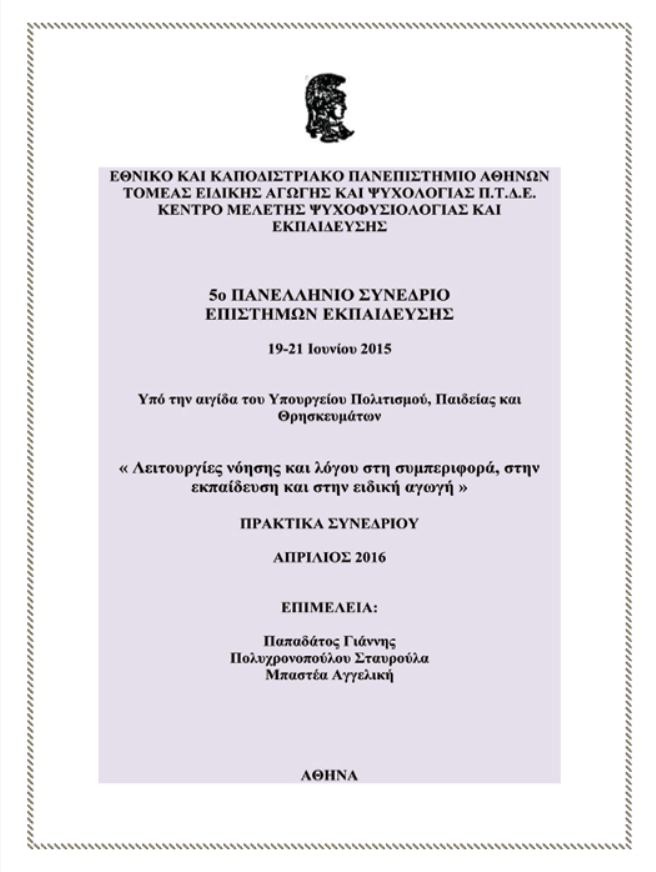

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

5ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

19-21 Ιουνίου 2015

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων

« Λειτουργίες νόησης και λόγου στη συμπεριφορά, στην εκπαίδευση και στην ειδική αγωγή »

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2016

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Παπαδάτος Γιάννης
Πολυχρονοπούλου Σταυρούλα
Μπαστέα Αγγελική

ΑΘΗΝΑ

Μαθήματα εκπαιδευτικής πολιτικής από τους καλύτερους: το Φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα

Άννα Τουλουμάκου

doi: 10.12681/edusc.357

To cite this article:

Τουλουμάκου Ά. (2016). Μαθήματα εκπαιδευτικής πολιτικής από τους καλύτερους: το Φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα. *Panhellenic Conference of Educational Sciences*, *2015*(2), 1404–1411. https://doi.org/10.12681/edusc.357

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 26/02/2026 11:20:42

Μαθήματα εκπαιδευτικής πολιτικής από τους καλύτερους: το Φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα

Άννα Κ. Τουλουμάκου
Τμήμα Ψυχολογίας, Κολλέγιο BCA & Ερευνητικό Κέντρο SKOPE
Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης
atouloumakou@bca.edu.gr

Περίληψη

Το Φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι –δικαίως- πολυμελετημένο και πολυσυζητημένο στην επιστημονική κοινότητα. Η ιστορία της αναθεώρησής του αλλά, πιο σημαντικά, η αποτεσματικότητά του συστήματος αυτού, αποτελούν από τους βασικότερους λόγους αυτής της ενασχόλησης, μολονότι το σύστημα αυτό είναι ανορθόδοξο στον σχεδιασμό και την εφαρμογή του. Ευτυχείς μαθητές και εκπαιδευτικοί, πρωτιές στους εκπαιδευτικούς δείκτες αξιολόγησης του ΟΟΣΑ, υψηλοί δείκτες παραγωγικότητας και επιχειρηματικότητας από τους Φινλανδούς αποτελούν μόνο μερικά από τα τεκμήρια επιτυχίας του Φινλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Στοιχεία του συστήματος αυτού που θα παρουσιαστούν, αποτελούν πηγή για σκέψη και συζήτηση των παράγοντων που συμβάλλουν στην αναθερωρήση κάθε εκπαιδευτικού συστημάτος με τρόπο που οδηγεί σε πρόοδο την εκπαίδευση και επιτυχία τα έθνη. Στον αντίποδα των συνήθων προτάσεων για την αναθεώρηση του Ελληνικού συστήματος υιοθετώντας, για άλλη μια φορά, τα ξένα πρότυπα, η παρουσίαση αυτή τονίζει την ανάγκη να ξανασκεφτούμε το δανεισμό από τα ξένα πρότυπα. Η διαφορά έκγειται στο ότι το δάνειο που προτείνεται σε αυτήν την παρουσίαση δεν αφορά στην ιδέα (και άρα το εκαπιδευτικό μοντέλο/σύστημα της Φινλανδίας εξολοκλήρου) αλλά στις αρχές και τη φιλοσοφία που διέπουν μια πραγματική, γενναία, και επι της ουσίας αναθεώρηση. Είναι πολλά τα μαθήματα που μπορούμε να πάρουμε από αυτούς που σε δύσκολες συγκυρίες –οι οποίες έχουν πολλά κοινά με αυτές που βιώνουμε στην Ελλάδα σήμερα- απάντησαν με σκληρή δουλειά, όραμα, και έμπνευση.

Λέξεις-Κλειδιά: εκπαιδευτική αναθεώρηση, Φινλανδικό σύστημα, αρχές και φιλοσοφία της εκπαιδευτικής πολιτικής

Abstract

The Finnish education system has been studied and discussed extensively (and rightly so) among the scientific community. The history of its reform, and more importantly, the efficiency of such system has been among the key reasons leading to such preoccuation, despite its unorthodox design and implementation. Happy students and teachers, top scores in the OECD indicators from quite few years now, high levels of Finnish productivity, enterpreneurship and innovation are only few of the evidence of success of the Finnish education system.

Key features of this system are presented in this paper, which are construed to be «food for thought and discussion» about the factors that contribute to educational reforms that ensure educational progress and national success. In sheer contradiction with frequent suggestions for the reform of the Greek educational system by «borrowing and adopting», once again, foreign models, this presentation highlights the need to reconceptualise the process of «borrowing and adopting». In particular, this presentation proposes a «borrowing and adopting» that refers not to the actual

idea, and therefore the Finnish educational model/system as it is, but to the principles and philosophy that underpin a brave and meaningful reform (i.e. such as that of the Finland). There is a range of lessons we can learn from those who under unfavourable circumstances –similar to those we experience today in Greece- rsponded with hard work, vision and insiration.

Key words: educational reform, Finnish system, principles and philosophy of educational policy making

Εισαγωγή

Αυτή η ανασκόπηση και παρουσίαση του Φινλανδικού μοντέλου, έρχεται 3.5 χρόνια μετά την έκδοση του βιβλίου "Finnish Lessons: What can the world learn from educational change in Finland?" από τον Φινλανδό διάσημο, πλέον, εκπαιδευτικό και συγγραφέα Pasi Sahlberg. Το βιβλίο θεωρήθηκε φυσική εξέλιξη των επιστημονικών ενδείξεων που μας πληροφορούσαν ότι η Φινλανδία έκανε τεράστια άλματα σε επίπεδο εκπαιδευτικών επιτυχιών ήδη από τα τέλη του 1990, με κεντρικό το παράδειγμα των δεικτών του διεθνούς προγράμματος αξιολόγησης μαθητών PISA (μεταξύ άλλων οι Lyytinen, 2002; Lemola, 2002; OECD, 2000; Sahlberg, 2011; Simola, 2005) αλλά και της παραγωγικότητας και καινοτομίας στην χώρα (για παράδειγμα, Alasoni, Heikklia, Ramstad & Yiostalo, 2008; Sahlberg, 2007).

Εικόνα 1. *Η πορεία της επίδοσης του εκπαιδευτικού συστήματος της Φινλανδίας σε σύγκριση με τον παγκόσμιο μέσο όρο*

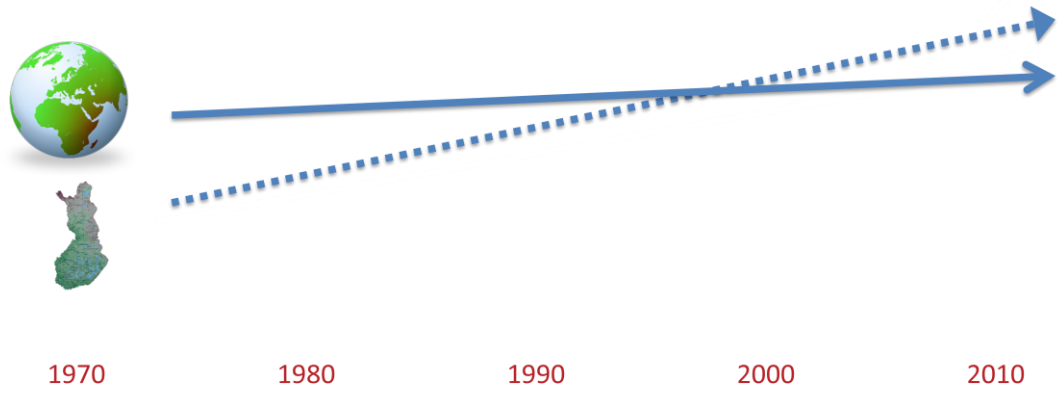

Πηγή: Παρουσίαση P. Sahlberg στο https://edpolicy.stanford.edu/sites/default/files/events/materials/sahlberg-book-talk-ppt.pdf

Η κυκλοφορία του βιβλίου πολλαπλασίασε την ενασχόληση επιστημόνων, εκπαιδευτικών και υπευθύνων για θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής ανά τον κόσμο. Πολύ σημαντικά, έθεσε υπό αμφισβήτηση την ουσία αλλά και τη φιλοσοφία των περισσοτέρων δυτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένου φυσικά και του Αμερικανικού εκπαιδευτικού συστήματος (Sahlberg, 2011). Για αυτούς τους λόγους αλλά και για τη μοναδικότητά του σε σύλληψη, ανάπτυξη, και εφαρμογή το παρόν άρθρο αναφέρεται σε σημαντικά του σημεία υπογραμμίζοντας το φιλοσοφικό τους υπόβαθρο και τις αρχές που διέπουν το Φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Λίγα λόγια για τη Φινλανδία και τη Φινλανδική εκπαίδευση

Η Φινλανδία βρίσκεται στη βόρεια Ευρώπη ανάμεσα σε Σουηδία, Νορβηγία, Ρωσία και Βαλτική θάλασσα. Πρωτεύουσα του κράτους είναι το Ελσίνκι και έχει καταγεγραμμένο συνολικό πληθυσμό 5.155 κατοίκους στην απογραφή του 2000 με εκτίμηση για περίπου 5.474 το 2015. Είναι μέλος της ΕΕ από το 1995, και το πολίτευμά της είναι η Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Από το 1917 κυρήχθηκε αναξάρτητη από τη Ρωσία, και το ισχύον της σύνταγμα ψηφίστηκε το 2000. Το 1990 η Φινλανδία έζησε μια πολύ έντονη οικονομική κρίση και έφτασε στα πρόθυρα της κατάρευσης. Οι λόγοι και τα χαρακτηριστικά της κρίσης αυτής διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό από τους λόγους και τα χαρακτηριστική της κρίσης στην Ελλάδα σήμερα (Honkapohja & Koskela, 1999). Αναφορικά με την εκπαίδευση: σήμερα στη Φινλανδία υπάρχουν 3.500 σχολεία και 60.000 εκπαιδευτικοί, 95% εξ αυτών κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών και 95% εξ αυτών είναι μέλη του σωματείου εκπαιδευτικών. Η Φινλανδία αφιερώνει το 12.5% του συνολικού κρατικού της προϋπολογισμού για την εκπαίδευση, το 99% των εξόδων της εκπαίδευσης καλύπτεται από το κράτος, ενώ κάθε μαθητής δημοτικού έχει ετήσιο κόστος 7100$ (Sahlberg, 2011).

Αρχές και φιλοσοφία του Φινλανδικού εκπαίδευτικού συστήματος

Η κατανόηση των παραγόντων που συνέβαλαν στην επιτυχία του Φινλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος, η απομόνωση και αναγνώριση της επιμέρους συνεισφοράς του κάθε ενός παράγοντα στην επιτυχία αυτή είναι πρακτικά αδύνατη κυρίως γιατί όπως σημειώνει και η ομάδα PISA στη Φινλανδία:

"υπάρχει ένα δίκτυο άρρηκτα συνδεδεμένων παραγόντων που συμβάλουν στις υψηλές επιδόσεις του συστήματος, όπου τα ενδιαφέροντα των μαθητών και οι εξωσχολικές τους δραστηριότητες, οι ευκαιρίες μάθησης που παρέχει το σχολείο, η γονεϊκή υποστήριξή και ενασχόληση, καθώς και το κοινωνικό-πολιτισμικό πλαίσιο συνδυάζονται μεταξύ τους"(Välijärvi, Linnakylä, Kupari, Reinikainen, & Arffman, 2002, p. 46)

Ωστόσο στη διεθνή βιβλιογραφία έχει επιχειρηθεί ο εντοπισμός των επιμέρους κοινωνινό-πολιτικών παραγόντων που συνέβαλαν στη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος στη Φινλανδία όπως το γνωρίζουμε σήμερα (δες για παράδειγμα Simola, 2005). Κάτι τέτοιο είναι πέραν των στόχων του παρόντος άρθρου. Αντί αυτού,ε δώ παρέχεται η ευκαιρία να εντοπιστούν οι αρχές και η φιλοσοφία που διέπει το Φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα στη σύλληψη, ανάπτυξη και εφαρμογή του, με σκοπό την ευαισθητοποίηση για την κατεύθυνση και τη φιλοσοφία που οφείλουν να έχουν οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στη χώρα μας οι άλλου. Προς αυτήν την κατεύθυνση αξίζει να σημειωθεί ότι η βασική μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος της Φινλανδίας που έφερε αυτά τα αποτελέσματα έγινε σε όλα τα επίπεδα, από το αναλυτικό πρόγραμμα, τα βιβλία, τους μισθούς, τη διοίκηση μέχρι και κάθε τι άλλο που συνδέεται με το σύστημα συνολικά (Aho, Pitkanen, Sahlberg, 2006). Επιστρέφοντας στις αρχές και την φιλοσοφία του συστήματος[1], όπως πραγματοποιήθηκε στην περίοδο 1880-2010, διαφαίνεται ότι:

[1] Η λίστα με τις αρχές και τους φιλοσοφικούς πυλώνες του συστήματος καταρτίστηκε από την συγγραφέα από τη μελέτη διαφόρων κειμένων, π.χ. Aho, Pitkanen, Sahlberg (2006), OECD (2010), Sahlberg (2007, 2010, 2011), Simola (2005).

Πρώτη βασική αρχή στην οποία στηρίζεται το μοντέλο είναι ότι η εκπαίδευση είναι σημαντικότατη μεν, ο λαός όμως δεν μπορεί να πιεστεί για να μορφωθεί δε.

Δεύτερον, το σχολείο είναι πολύ περισσότερο από την εκπαιδευση. Παρέχει σίτιση, υπηρεσίες σωματικής, στοματικής, και ψυχικής υγείας, και άλλες υπηρεσίες απαραίτητες για μαθητές σε ανάγκη και τις οικογένειές τους.

Τρίτον, η εκπαίδευση του λαού πρέπει να βασίζεται σε συγκεκριμένο και εκ του μηδενός δημιουργηθέντος οράματος, καθώς και να έχει στόχο την κοινωνική αλλαγή και την προαγωγή της κοινωνικής ισότητας και συνοχής.

Τέταρτον, η μεταρρύθμιση δε μπορεί να οδηγείται ή/και να οδηγεί σε πολιτικά σκόπιμες ή βολικές αλλαγές. Ως εκ τούτου, βάση της μεταρρύθμισης στη Φινλανδία αποτέλεσαν τα ερευνητικά τεκμήρια που προέκυψαν από την συνεργασία εκπαιδευτικών, διοίκησης Α'βαθμιας και Β΄βάθμιας, ακαδημαϊκών και υπευθύνων αρχών εκπαιδευτικής πολιτικής.

Πέμπτον, η μεταρρύθμιση βασίστηκε σε αρχές, μεταξύ των σημαντικότερων εξ αυτών ήταν η ενσωμάτωση, η δημιουργικότητα και η καινοτομία, και η ανάληψη ρίσκου.

Έκτον, ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι σημαντικός. Ο εκπαιδευτικός δεν είναι κάποιος που τυχαίνει να διδάσκει τα παιδια. Ο εκπαίδευτικός υποστηρίζεται, αναπτύσσεται, τιμάται, και έχει κεντρικό ρόλο στις (σχετικές με το σχολείο) αποφάσεις.

Έβδομον, δίνεται μεγάλη προτεραιότητα σε υπηρεσίες υποστήριξης ειδικών δυσκολιών και αναγκών των παιδιών και των οικογενειών τους.

Τέλος, δεν υπάρχει ένα κεντρικό μοντέλο εκπαίδευσης που είναι κοινό για όλους και πρέπει να ακολουθείται από όλους. Η εκπαίδευση αποκεντρώνεται, το σχολείο μαθαίνει από άλλα σχολεία και ο εκπαιδευτικός από άλλους εκπαιδευτικούς.

Το μεγάλο πλεονέκτημα του Φινλανδικού συστήματος: ο εκπαιδευτικός

Αδιαμφισβήτητα κεντρικός είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλαδίας. Δεν είναι τυχαίο. Η Φινλανδία έχει ένα από τα πιο ανταγωνιστικά συστήματα προετοιμασίας εκπαιδευτικών. Αντιστοίχως ανταγωνιστικό είναι το σύστημα εισόδου των Φινλανδών (υποψηφίων εκπαιδευτικών) στα μόλις 8 πανεπιστήμια της Φινλανδίας , που έχουν προγράμματα για την προετοιμασία τους. Για την ακρίβεια, το ισοζύγιο ζήτησης και προσφοράς θέσεων στα προγράμματα για εκπαιδευτικούς στα Πανεπιστήμια της Φινλανδίας ετησίως είναι 20,000 αιτήσεις για 5,700 θέσεις. Σαν συνέπεια αυτού, οι φοιτητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (και μετέπειτα εκπαιδευτικοί) αντλούνται από το ανώτερο σε επιδόσεις 20% των μαθητών των Φινλανδικών σχολείων (Sahlberg, 2011). Πέραν όμως αυτών, οι τομείς στα Πανεπιστήμια όπου φοιτούν οι εκπαιδευτικοί είναι σε αγαστή συνεργασία μεταξύ τους (π.χ. το τμήμα Φυσικής και Παιδαγωγικών) ώστε να εξασφαλίζουν τα πιο επικαιροποιημένα και σύγχρονα προγράμματα σπουδών. Περαιτέρω, οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν οι ίδιοι να κάνουν έρευνα και διεξάγουν μικρές έρευνες σαν μέρος των σπουδών τους Leinhardt (2012). Παραπέμπει άραγε το σύστημα αυτό στο σύστημα επιλογής των υποψηφίων

εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα? Ούτε στο ελάχιστο. Θα έλεγε κανείς μάλιστα ότι όσα περιγράφονται για την περίπτωση των Φινλανδών δασκάλων, στην Ελλάδα ισχύουν για σπουδές σε τομείς όπως η Ιατρική, η Νομική, ή μέρος των Πολυχνικών σχολών. Το κύρος των επαγγελμάτων αυτών στην Ελλάδα απολαμβάνει το επάγγελμα του δασκάλου στη Φινλανδία.
Ήδη από το 1890 είχε εντοπιστεί η ανάγκη η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών να οργανωθεί σε Πανεπιστημιακό επίπεδο (Simola, 2005). Από το 1950 όμως το σωματείο των εκπαίδευτικών έκανε αγώνες για πανεπιστημιακού επιπέδου εκπαίδευση των εκπαιδευτικών Α'βάθμιας. Ο αγώνας των εκπαιδευτικών σε πολλά επίπεδα (πέραν της εκπαίδευσής τους) αλλά και ο επαγγελματισμός τους και το κύρος του επαγγέλματός τους σήμερα αναγνωρίζονται τόσο από τους γονείς των μαθητών τους όσο και από το κράτος και τις πολιτικό-οικονομικές elit της Φινλανδίας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο δεν προκαλεί εντύπωση ότι οι Φινλανδοί εκπαιδευτικοί απολαμβάνουν την εμπιστοσύνη γονέων και κράτους, έχουν τεράστιο βαθμό αυτονομίας στον τρόπο και το περιεχόμενο της μάθησης, και είναι επαγγελματικά ευτυχείς όπως αποδεινκύεται από το γεγονός ότι παραμένουν στο επάγγελμα μέχρι να αφυπηρετήσουν (Sahlberg, 2011). Πέραν όμως της αυτονομίας το Φινλανδικό κράτος ξοδεύει πόρους για την συνεχή και επαρκή επαγγελματική ανάπτυξη της επαγγελματικής αυτής ανάπτυξης προσφέροντάς τους πρόσβαση σε γνήσιες ευκαιρίες, και 3 μέρες χρημοτοδοτούμενη άδεια -προς το παρόν- . Χαρακτηριστική της φιλοσοφίας πάνω στην οποία δομήθηκε το εκπαιδευτικό σύστημα στην Φινλανδία είναι η αντιπαραβολή του ποσού των κονδυλίων για την ανάπτυξη των εκαιπδευτικών ήτοι $30 εκ. και των κονδυλίων για την αξιολόγηση των μαθητών ετησίως, ήτοι $5 εκ.(Sahlberg, 2011).

Τα παράδοξα του Φινλανδικού συστήματος

Το Φινλανδικό σύστημα χαρακτηρίζεται και από μια σειρά παράδοξων. Το βασικότερο εξ αυτών συνοψίζεται στο: "λίγο σημαίνει πολύ" όπως γράφει και η Αυστραλή δασκάλα Day (2015) σε σχετικό άρθρο. Συγκεκριμένα η Day εντόπισε σειρά τομέων στην Φινλανδική εφαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος που η λογική του "λιγότερο" έχει αποφέρει ιδιαίτερο ("πολύ") κέρδος, συγκεκριμένα: (α) υποχρεωτική εκπαίδευση: από τα 7 έως τα 16 έτη, (β) σχολικό ωράριο: από τις 9:00 ή 9:45 έως τις 14:00 ή 14:45 με μεγάλα διαλείματα, (γ) συνολικές ετήσιες διδακτικές ώρες: 600 ώρες ετησίως σε αντιδιαστολή με το μέσο όρο στις ΗΠΑ- 1080 ώρες, (δ) λιγότεροι δάσκαλοι: ένας δάσκαλος στη διάρκεια των πρώτων έξη χρόνων (στο Ελληνικό δημοτικό) που παρακολουθεί, γνωρίζει τα παιδιά και βοηθά στην ανάπτυξή τους, (ε) λιγότεροι υποψήφιοι μπορούν να σπουδάσουν δάσκαλοι (γεγονός που σημαίνει καλύτεροι δάσκαλοι ή μαλλον λιγοστότατοι "κακοί" δάσκαλοι), (στ) λίγα μαθήματα μέσα στη μέρα: λιγότερα μαθήματα (4 ή 5 ημερησίως) και περισσότερος χρόνος σε διαλείμματα (15-20 λεπτά κάθε διάλειμμα), (ζ) λιγότερες εξετάσεις σημαίνει καλύτερη μάθηση (όχι σταθμισμένα τέστ, αλλά τέστ με διαγνωστικό και διαμορφωτικό χαρακτήρα και σχεδιασμένα από τους εκπαιδευτικούς!), (η) λιγότερη θεματολογία περισσότερη εις βάθος μελέτη, (θ) λιγότερη προετοιμασία στο σπίτι περισσότερη συμμετοχή στο σχολείο, (ι) λιγότεροι μαθητές (20 μαθητές ανά τάξη) σημαίνει περισσότερη προσοχή κατά άτομο από το δάσκαλο, και (κ) λιγότερη δομή, περισσότερη εμπιστοσύνη.
Παράδοξα εντοπίζονται και αναφορικά με την εκπαιδευτική εμπειρία: στα σχολεία της Φινλανδίας ομιλούνται συνολικά 40 γλώσσες και στο σύνολο 10% των μαθητών είναι αλλοδαποί. Σύμφωνα με την έκθεση του PISA του 2009 μάλιστα, και παρά τα μεγάλα και εντυπωσιακά αυτά νούμερα, οι αλλοδαποί της Φινλανδίας αποδίδουν

σημαντικά καλύτερα από ότι σε άλλες χώρες παγκοσμίως (Sahlberg, 2011). Η θετική αυτή παρατήρηση μεταστρέφεται μόνο εφόσον ο αριθμός των αλλοδαπών στις τάξεις ξεπεράσει το 20% του συνολικού αριθμού των μαθητών.
Στις επιμέρους πτυχές αυτών των (εκ πρώτης όψεως) παράδοξων διακρίνονται πολλά σημαντικά στοιχεία της εκπαιδευτικής κουλτούρας της Φινλανδίας και του τρόπου που οι Φινλανδοί υιοθέτησαν στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής πρακτικής τους.

Ο Φινλανδικός τρόπος

Αν θέλαμε να συνοψίσουμε λοιπόν "τον Φινλανδικό τρόπο" σε πρώτο επίπεδο θα ήταν χρήσιμο να επισημανθεί ότι ο τρόπος των Φινλανδών στην εκπαίδευση είναι μοναδικός. Δεν πρόκειται για ένα "εισαγόμενο" προϊόν ¨ready to wear" (έτοιμο για φόρεμα). Τουναντίον. Σύμφωνα με το Φινλανδικό τρόπο λοιπόν, το εθνικό πλάνο για το σχολικό πρόγραμμα δημιουργείται εκ του μηδενός. Το ίδιο το σχολικό πρόγραμμα προσαρμόζεται ώστε να ανταποκρίνεται στα τοπικά χαρακτηριστικά και ανάγκες ενώ βρίσκεται σε ευθυγράμμιση με τους ευέλικτους εθνικούς στόχους.
Ο Φινλανδικός τρόπος δίνει έμφαση στη δημιουργικότητα στη μάθηση. Οι μαθητές μαθαίνουν στην πράξη και γι αυτό στοιχεία όπως η επίλυση προβλημάτων, η δημιουργικότητα, και η ομαδικότητα είναι κυρίαρχα στις Φινλανδικές τάξεις. Επιπρόσθετα της δημιουργικότητας, οι δράσεις στην τάξη έχουν στόχο την παράλληλη και ισότιμη ανάπτυξη της προσωπικότητας, της γνώσης, της ηθικής και άλλων δεξιοτήτων. Στην περίπτωση των Φινλανδών αυτό μεταφράζεται σε ώρες προετοιμασίας των εκπαίδευτικών προκειμένου να βρούν καινοτόμες τεχνικές και μέσα ώστε να εξασφαλίσουν την ουσιαστική συμμετοχή των μαθητών, ώστε να εξατομικεύσουν το μάθημα και αφιερώσουν στους μαθητές την αρμόζουσα προσοχή.

Ο Φινλανδικός τρόπος δίνει έμφαση στην "ανάληψη λογικού ρίσκου". Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την εντατική ενασχόληση των εκπαιδευτικών με τη δομή και μορφή του μαθήματος με τρόπο που να διευκολύνονται οι καινοτόμες προσεγγίσεις της διδασκαλίας και της μάθησης και εξασφαλίζεται χώρος για ανάληψη πρωτοβουλιών, και μέσα από αυτές ανάληψη λογικού ρίσκου.
Κεντρικό ρόλο στο Φινλανδικό μοντέλο έχουν η εμπιστοσύνη και η (έξυπνη) ευθύνη. Το νόημα του όρου ευθύνη είναι πραγματικά διαφορετικό στην περίπτωση των Φινλανδών. Οι Φινλανδοι χρησιμοποιούν τόσο ποσοτικούς όσο και ποιοτικούς δείκτες αποτελεσματικότητας, η ευθύνη της αγωγής και εκπαίδευσης των μαθητών είναι συλλόγική και επιμερίζεται σε όλα τα εμπλεκόμενα μέλη, και δε σημαίνει αμέτρητες εξετάσεις/τεστ αξιολόγησης του τι έμαθαν τελικά τα παιδιά αλλά χρήση δοκιμασιών/τεστ που έχει στοχεύουν και συμβάλλουν στη μάθηση (Sahlnerg, 2010). Μέσα στα χρόνια αναπτύχθηκε η κουλτουρα ευθύνης όπου εκπαιδευτικοί και διευθυντές λαμβάνουν αποφάσεις για το «τι είναι καλύτερο» για τους μαθητές. Αυτό μεταφράζεται πρακτικά σε δειγματοληπτικές εξετάσεις, θεματικές δοκιμασίες/τέστ, αυτο-αξιολογήσεις με τη χρήση της αντανάκλασης και ξεκάθαρη προτεραιοποίηση της πραγματικής μάθηση.

Γιατί η κατανόηση του Φινλανδικού μοντέλου είναι σημαντική?

Το διεθνές πρόγραμμα αξιολόγησης μαθητών (PISA) έχει συμβάλλει αποφασιστικά στη θετική αποτίμηση του εκπαιδευτικού έργου και συστήματος της Φινλανδίας. Ωστόσο και παρά την σφοδρή, και κατά περίπτωση δίκαιη κριτική που έχει δεχτεί (για παράδειγμα, Grek, 2009; Prais, 2003) , είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι δεν παρέχει πληροφορίες μόνο για τις δεξιότητες των παιδιών στους τρεις κεντρικούς δείκτες "Κατανόηση κειμένου", "Μαθηματικά" και "Φυσικές επιστήμες". Αντιθέτως

δίνει πληροφορίες πολύ χρήσιμες για την κατανόηση των συστημάτων όπως η ισότητα στη μάθηση (ποσοστά των μαθητών που διαπρέπουν ή υστερούν), τα κοινωνικό- οικονομικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων κ.λ.π. Ως εκ τούτου μια ανασκόπηση των δεικτών ανά τα χρόνια για τη Φινλανδία, την Ελλάδα ή όποια άλλη χώρα συμμετέχει και μια εις βάθος μελέτη των στοιχείων που προκύπτουν μπορεί να οδηγήσει σε χρήσιμα συμπεράσματα. Μάλιστα, αυτή ακριβώς η μελέτη είναι που υπογραμμίζει την σημαντικότητα της συνολικής θεώρησης και κατανόησης του επιτυχημένου Φινλανδικού μοντέλου -και σε πλήρη αντιδιαστολή με τυχόν απροβλημάτιστο και αβάσιμο δανεισμό επιμέρους στοιχείων του συστήματος αυτού.

Ένα κεντρικό συμπέρασμα που αφορά στη Φινλανδία, είναι ότι εδώ και αρκετά χρόνια οι επιδόσεις των μαθητών της είναι μεσοσταθμικά στις πρώτες (κατά περιπτώσεις στην πρώτη) θέσεις στους δείκτες των τριών δεξιοτήτων (κατανόηση κειμένου, μαθηματικά, και φυσικές επιστήμες). Επίσης σημαντικό συμπέρασμα είναι ότι το εύρος των επιδόσεων των μαθητών της είναι μικρό μιας και η διακύμανση των επιδόσεων είναι μικρή και άρα οι μαθητές είναι με σχετική ομοιογένεια καλοί. Αν θέλαμε να σταθούμε στα αντίστοιχα στοιχεία για την Ελλάδα θα βλέπαμε ότι η Ελλάδα κατατάσεται στην ομάδα χωρών που μεσοσταθμικά έχουν χαμηλότερη επίδοση από τη μέση επίδοση στο σύνολο των χωρών που συμμετέχουν στην έρευνα στα τρια πεδία (βλ. Πίνακας 1, Στοιχεία PISA για την Ελλάδα από την έρευνα του 2012) και, συνεπώς, απέχει πολύ από τις πρώτες θέσεις.

Πίνακας 1. Στοιχεία PISA για την Ελλάδα από την έρευνα του 2012

Στοιχεία για την Ελλάδα	**Εγγραμματισμός στην Κατανόηση Κειμένου**	**Εγγραμματισμός στα Μαθηματικά**	**Εγγραμματισμός στις Φυσικές Επιστήμες**
Μέσος όρος επίδοσης	477	453	467
Κατάταξη χώρας	34-42η*	42-45η*	40-43η*

Πηγή: Ινστιντούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (http://www.iep.edu.gr/pisa/index.php/--pisa/pisa2012)

Επιπρόσθετα, διαφορές μεταξύ της Ελλάδας και από το μέσο του συνόλου των άλλων χωρών εντοπίζονται και σε επίπεδο διακυμάνσεων των επιδόσεων των μαθητών στα διάφορα σχολεία. Οι διαφορές των υψηλών και χαμηλών επιδόσεων (και άρα το έυρος των επιδόσεων και η διακύμανσή τους) είναι υψηλότερες στην Ελλάδα σε σχέση με της υπόλοιπες χώρες και το 46% (έναντι 39% στο σύνολο των υπόλοιπων χωρών) των διαφορών αυτών μπορούν να αποδοθούν στις διαφορές επιδόσεων του κάθε σχολείου (OECD, 2011).

Αντί επιλόγου

Τα στοιχεία που παρατέθηκαν εδώ επισημαίνουν την ανάγκη μιας ουσιαστικής και γενναίας μελέτης και αναθεώρησης του προσανατολισμού και των πρακτικών του Ελληνικού εκπαίδευτικού συστήματος, και υπογραμμίζουν περαιτέρω ότι εκπαιδευτικά συστήματα όπως αυτό της Φινλανδίας (και όχι μόνο γιατί τα παιδιά έχουν καλύτερες επιδόσης στην έρευνα PISA) αξίζουν να αντιμετωπίζονται και να λειτουργούν ως πρότυπα. Είναι, όμως εξίσου σημαντικό να διευκρινιστεί ο όρος *πρότυπο* εδώ ο οποίος παραπέμπει, εύλογα, σε ένα καθολικό δάνειο και εφαρμογή του συστήματος της Φινλανδίας ως έχει. Στόχος του παρόντος ήταν να παρουσιάσει το

Φινλανδικό μοντέλο σαν μια τέλεια περίπτωση για την διευκρίνιση της διαφοράς μεταξύ προτύπου-καθολικού δανείου και προτύπου- δανείου αρχών και φιλοσοφίας. Στο παρόν άρθρο, συνεπώς, επικαλούμαι τη μεθοδολογία και επιστημολογία της μεταρρύθμισης που υιοθετήθηκε από τους Φινλανδούς προκειμένου να επιφέρουν μια επι της ουσίας αναθεώρηση που κρίνεται επιτυχής σε πολλά επίπεδα. Αυτό είναι και το κεντρικό μάθημα που μπορούμε να πάρουμε από αυτούς που σε δύσκολες συγκυρίες (όπως η οικονομική κρίση που βίωσαν το 1990 και έχει κοινα με ότι βιώνουμε στην Ελλάδα σήμερα) απάντησαν με σκληρή δουλειά, όραμα, και έμπνευση. Δεν έχουμε παρά να μάθουμε από τους καλύτερους.

Βιβλιογραφία

Aho, E., Pitka¨nen, K., & Sahlberg, P. (2006). *Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968*. Washington, DC: World Bank.

Alasoini T, Heikkilä A, Ramstad E, Ylöstalo P. (2008) High- involvement innovation practices at Finnish workplaces. International Journal of Productivity and Performance Management, *57*(6), 449–59.

Day, K. (2015) Less is More, *Australian Education Union*, *47*(3), 15-17, May available from http://issuu.com/aeusabranch/docs/aeujournal03_15.web/1?e=1

Grek, S 2009, 'Governing by Numbers: The PISA 'Effect' in Europe' Journal of Education Policy, *24*(1), 23-37., doi: 10.1080/02680930802412669.

Honkapohja, S. and E. Koskela (1999), The Economic Crisis of the 1990's in Finland, *Economic Policy*, 14, 401-436.

Leinhardt, G. (2012) Finnish Patience, *Educational Researcher*, *41*(7), 271-273, doi: 10.3102/0013189X12454452

Lyytinen, H.K. (2002) Why are Finnish students doing so well in PISA? Paris: OECD

OECD (2010) *Finland: Slow and steady reform for consistently high results*. Report 5 available from http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/46581035.pdf

OECD (2011) *Education Policy Advice for Greece, Strong Performers and Successful Reformers in Education*, OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/9789264119581-en.

Prais, S.J. (2003) Cautions on OECD's Recent Educational Survey (PISA), *Oxford Review of Education*, *29*(2), 19-162, doi:10.1080/0305498032000080657.

Simolla, H. (2005) The Finnish miracle of PISA: historical and sociological on teaching and teacher education, *Comparative Education*, *41*(4), 455-470, doi: 10.1080/03050060500317810.

Sahlberg, P. (2007). Education policies for raising student learning: The Finnish approach. Journal of Education Policy, 22(2), 147–171. doi:10.1080/02680930601158919.

Välijärvi, J., Linnakylä, P., Kupari, P., Reinikainen, P. & Arffman, I. (2002) The Finnish success in PISA—and some reasons behind it (Jyväskylä, Koulutuksen tutkimuslaitos).